

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2017 m. lapkričio 30 d.¹

Byla C-147/16

**Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen VZW
prieš
Susan Romy Jozef Kuijpers**

(*Vrederegrecht te Antwerpen* (Taikos teismas, Antverpenas, Belgija))

„Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Nacionalinio teismo *ex officio* nagrinėjimas, ar sutarčiai taikoma Direktyva 93/13 – 2 straipsnio c punktas – Sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas““

1. Ar ne pelno švietimo įstaiga, kuri, taikydama paskolos grąžinimo dalimis be palūkanų planą, siūlo suteikti studentams paskolą, kad šie galėtų sumokėti registracijos mokesčius ir studijų kelionių išlaidas, laikoma veikiančia kaip „pardavėja ar tiekėja“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13/EEB²? Be to, ar tokiomis aplinkybėmis, kuriomis suinteresuotasis studentas aktyviai nedalyvavo paskesniame procese, kuriame siekta susigrąžinti skolą su palūkanomis ir gauti žalos atlyginimą, nacionalinis teismas privalo *ex officio* išnagrinėti, ar sutarčiai taikoma ta direktyva?
2. Tie klausimai kilo švietimo įstaigos ginče su vienu iš studentų. Teisingumo Teismui suteikiama galimybė patikslinti Direktyvos 93/13 taikymo sritį ir joje nustatytus nacionalinių teismų įgaliojimus ir pareigas.

Teisės aktai

Direktyva 93/13

3. Direktyva 93/13 priimta remiantis EEB 100a straipsniu (dabar SESV 114 straipsnis). Jos tikslas, be kita ko, yra užtikrinti, kad su vartotojais sudarytose sutartyse nebūtų nesąžiningų sąlygų, ir apsaugoti vartotojus nuo pardavėjo ar tiekėjo piktnaudžiavimo savo galia³. Valstybės narės turi galimybę vartotojams suteikti didesnę apsaugą nacionalinėmis nuostatomis, kurios yra griežtesnės už direktyvos nuostatas⁴.

1 Originalo kalba: anglų.

2 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

3 Žr. ketvirtą ir devintą konstatuojamąsias dalis.

4 Dvylikta konstatuojamoji dalis.

4. Direktyvos dešimtoje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad taisyklės dėl nesąžiningų sąlygų turėtų būti taikomos „visoms“ pardavėjų ar tiekėjų su vartotojais sudaromoms sutartims. Aiškiai nurodoma, kad todėl, *inter alia*, darbo sutartys, sutartys, susijusios su teisėmis į paveldėjimą, sutartys, susijusios su teisėmis pagal šeimos teisę, ir bendrovių inkorporavimo ar organizavimo sutartys arba ūkinių bendrijų sutartys neturi būti įtrauktos į direktyvos taikymo sritį. Vis dėlto direktyva taikoma visiems visuomeniniams verslams, prekybai arba profesijoms⁵.

5. Direktyvos 93/13 taikymo sritis apibrėžta 1 straipsnio 1 dalyje:

„Šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.“

6. 2 straipsnio b ir c punktuose apibrėžiamos sąvokos „vartotojas“ („bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma [Direktyva 93/13], veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba ar profesija“) ir „pardavėjas ar tiekėjas“⁶ („bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma [Direktyva 93/13,] veikia [...] savo verslo, prekybos ar profesijos tikslais, nesvarbu[,] ar tai būtų viešoji, ar privati nuosavybė“).

7. 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai“.

Belgijos teisės aktai

8. Į nacionalinę teisę Direktyva 93/13 buvo perkelta 2010 m. balandžio 6 d. *Marktpraktijkenwet* (Rinkos praktikos įstatymas). Tame įstatyme vietoj direktyvos 2 straipsnio c punkte apibrėžtos sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“ apibrėžiant įstatymo taikymo sritį vartojama sąvoka „įmonė“. *Wetboek Economisch Recht* (Ekonomikos teisės kodeksas) I.1 straipsnio 1 dalyje įmonė apibrėžiama kaip „bet koks fizinis ar juridinis asmuo, siekiantis ilgalaikio ekonominio tikslo, įskaitant bet kokias tokių asmenų asociacijas“.

9. *Gerechtigd Wetboek* (Teismų kodeksas) 806 straipsnyje nustatytos teismo pareigos priimant sprendimą už akių: „Priimdamas sprendimą už akių teismas privalo patenkinti dalyvaujančios šalies reikalavimus ar atsižvelgti į atsiliepimus, nebent procesas arba reikalavimai arba pagrindai prieštarautų viešajai tvarkai.“

Faktinės aplinkybės, procesas ir pateikti klausimai

10. Susan Kuijpers studijavo *Karel de Grote Hogeschool* (Karel de Grote universiteto kolegija, toliau – *KdG*). 2014 m. vasario 3 d. ji turėjo sumokėti *KdG* studijų mokesį už 2012–2013 ir 2013–2014 mokslo metus ir padengti savo studijų kelionės išlaidas, iš viso 1 546 EUR. Kadangi ji negalėjo tokios sumos sumokėti iš karto, *Studievoorzieningen van KdG* (*KdG* Studijų paramos departamentas, toliau – *KdG Stuvo*) pritaikė mokėjimo dalimis be palūkanų planą. Pagal tą planą *KdG Stuvo* išmokėjo S. Kuijpers sumą, kurią ji turėjo sumokėti *KdG*. Nuo 2014 m. vasario 25 d. S. Kuijpers turėjo septynis mėnesius mokėti *KdG Stuvo* po 200 EUR per mėnesį. 146 EUR likutis turėjo būti sumokėtas iki 2014 m. rugsėjo 25 d.

⁵ Keturiolikta konstatuojamoji dalis.

⁶ Redakcijoje prancūzų ir nyderlandų kalbomis vartojama vienas terminas – atitinkamai „professionnel“ ir „verkoper“.

11. Sutartyje buvo numatyta tokia sąlyga:

Jei paskola (visa ar iš dalies) nesugrąžinama per nustatytus terminus, iš karto ir be oficialaus įspėjimo taikomos 10 % dydžio metinės palūkanos, kurios skaičiuojamos nuo negrąžintos paskolos dalies nuo kitos dienos, kurią turėjo būti sumokėta atitinkama paskolos suma. Šiuo atveju, siekiant padengti paskolos išieškojimo išlaidas, taip pat priskaičiuojamas žalos atlyginimas, kurį pagal sutartį sudaro 10 % paskolos likučio dydžio suma, tačiau ne mažiau kaip 100 EUR.

12. S. Kuijpers paskolos nesumokėjo net gavusi oficialų pranešimą.

13. 2015 m. lapkričio 27 d. *KdG* pareiškė S. Kuijpers ieškinį, siekdama susigrąžinti (pagal *KdG Stuvo* sudarytą sutartį) pagrindinę sumą (1 546 EUR), 10 % dydžio palūkanas už pavėluotus mokėjimus nuo 2014 m. vasario 25 d. (269,81 EUR) ir žalos atlyginimą (154,60 EUR), ir kreipėsi į *Vredegerecht te Antwerpen* (Taikos teismas, Antverpenas, Belgija). 2016 m. vasario 4 d. tarpiniu sprendimu tas teismas *KdG* naudai priteisė pagrindinę 1 546 EUR dydžio sumą. O dėl palūkanų ir žalos atlyginimo jis atnaujino procesą, kad išsiaiškintų *KdG* poziciją dėl Teisingumo Teismui teiktino prejudicinio klausimo. 2016 m. kovo 4 d. *KdG* tuo klausimu pateikė žodines pastabas. S. Kuijpers į teismo posėdį neatvyko.

14. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, jog pagal Teismų kodekso 806 straipsnį, kadangi S. Kuijpers į teismo posėdį neatvyko, jis turi patenkinti *KdG* reikalavimą, nebent procesas ar reikalavimas prieštarautų viešajai tvarkai. Dėl to kyla klausimas, pirma, ar nacionalinis teismas gali *ex officio* nagrinėti, ar sutarčiai, dėl kurios teikiamas reikalavimas, taikomas nacionalinės teisės aktas, kuriuo įgyvendinama Direktyva 93/13, antra, ar nacionalinės teisės aktas, kuriuo toks nagrinėjimas draudžiamas, nes nuostatos dėl nesąžiningų sutarties sąlygų nėra privalomo pobūdžio, suderinamas su ta direktyva⁷. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat abejoja, ar nacionalinės teisės aktas, kuriuo apribojama nuostatų dėl nesąžiningų sutarties sąlygų taikymo sritis, kad jos būtų taikomos tik vartotojų ir „įmonių“ sutartims⁸, suderinamas su Direktyva 93/13.

15. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašo priimti prejudicinį sprendimą šiais klausimais:

- „1. Ar nacionalinis teismas, nagrinėjantis vartotojui pareikštą ieškinį dėl sutarties vykdymo, kai pagal nacionalinę proceso teisę šis teismas turi teisę tik *ex officio* įvertinti, ar ieškinys neprieštarauja imperatyvioms nacionalinėms nuostatomis, turi teisę tokiu pat būdu *ex officio* įvertinti (net jei vartotojas neatvyksta į teismo posėdį), ar atitinkamai sutarčiai taikoma [Direktyva 93/13], kuri perkelta į Belgijos teisę?
2. Ar laisvoji švietimo įstaiga, teikianti vartotojui subsidijuojamas švietimo paslaugas už sutartyje dėl šių švietimo paslaugų teikimo nurodytą studijų mokesťį, prie kurio pridedamos sumos, siekiant kompensuoti švietimo įstaigos patirtas išlaidas, pavyzdžiui, susijusias su studijų kelione, turi būti laikoma įmone, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę?
3. Ar vartotojo ir subsidijuojamas studijas siūlančios laisvosios švietimo įstaigos sutartis dėl šios įstaigos teikiamų subsidijuojamų švietimo paslaugų teikimo patenka į [Direktyvos 93/13] taikymo sritį ir ar laisvoji švietimo įstaiga, kuri vartotojui teikia subsidijuojamas švietimo paslaugas pagal sutartį dėl šių švietimo paslaugų teikimo, turi būti laikoma pardavėja ar tiekėja, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą?“

⁷ Nacionalinis teismas abejoja dėl nacionalinių normų dėl nesąžiningų sutarties sąlygų pobūdžio. Atrodo, neaišku, ar pagal nacionalinę teisę jos laikytinos „viešosios tvarkos“ nuostatomis.

⁸ Sąvoką „įmonė“ Belgijos įgyvendinimo teisės aktuose būtų galima aiškinti griežčiau nei sąvokas „pardavėjas ar tiekėjas“ (kurios yra Direktyvos 93/13 *rationae personae* taikymo srities apibrėžties dalis), tad tokios sutartys kaip nagrinėjamoji šioje byloje nepatektų į direktyvos taikymo sritį.

16. Rašytines pastabas pateikė Austrijos, Belgijos ir Lenkijos vyriausybės ir Europos Komisija. 2017 m. kovo 9 d. posėdyje Belgijos vyriausybė ir Komisija išdėstė žodines pastabas ir atsakė į Teisingumo Teismo klausimus.

Pirmasis klausimas

17. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar turi teisę *ex officio* nagrinėti, ar sutarčiai taikoma Direktyva 93/13, net jeigu vartotojas į teismo posėdį neatvyko. Klausimas susijęs su nacionalinės teisės norma, pagal kurią teismas gali savo iniciatyva nagrinėti tik tai, ar reikalavimas prieštarauja nacionalinėms viešosios tvarkos normoms. Pirmą apsvaustysiu šį klausimą, nes klausimas, ar Direktyva 93/13 taikytina (ir ar jos taikomumą galima nagrinėti *ex officio*), logiškai keliamas anksčiau nei klausimai dėl tam tikros sutarties šalių statuso ir jos sąlygų teisėtumo.

18. Komisija teigia, jog taisyklė, kad nesąžiningos sąlygos vartotojui neprivalomos, yra imperatyvaus pobūdžio. Taigi nacionaliniai teismai yra įgalioti ir privalo *ex officio* nagrinėti, ar sutarčiai taikoma Direktyva 93/13, net jeigu vartotojas į teismo posėdį neatvyko.

19. Belgijos vyriausybė pritaria Komisijos išvadai. Ji teigia, jog Teismų kodekso 806 straipsnis atitinka tokį išaiškinimą, nes sprendamas, ar *ex officio* kelti viešosios tvarkos klausimą, nacionalinis teismas turi pirma nustatyti, ar nuostatai faktiškai taikomos viešosios tvarkos normos. Pagal lygiavertiškumo principą tokie pat argumentai taikytini direktyvų, kaip antai Direktyvos 93/13, nuostatoms.

20. Iš tikrųjų pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinis teismas turi *ex officio* įvertinti, ar pardavėjo arba tiekėjo su vartotoju sudarytoje sutartyje numatyta sąlyga patenka į tos direktyvos taikymo sritį, o jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, – *ex officio* įvertinti, ar tokia sąlyga yra nesąžininga⁹.

21. Vis dėlto išlieka klausimas, ar nacionalinis teismas turi tokią pat pareigą, kai vartotojas teismo posėdyje nedalyvauja.

22. Siekiant atsakyti į tą klausimą reikėtų turėti omenyje kelis principus, jau įtvirtintus Teisingumo Teismo jurisprudencijoje.

23. Pirmą, Direktyva 93/13 „nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, jog vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjo ar tiekėjo tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio, dėl to jis priverstas sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto nustatytais sąlygomis ir negali daryti įtakos jų turiniui“¹⁰.

24. Antra, nuostata, kad nesąžiningos sąlygos nėra privalomos vartotojui, „yra imperatyvi nuostata, skirta sutartimi nustatyt[ai] formal[ia]i sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyr[ai] pakeisti realia, atkuriančia sutarties šalių lygybę“¹¹. Ji turi būti laikoma „lygiaverte nacionalinėms normoms, kurios vidaus teisės sistemoje priskiriamos imperatyvių normų kategorijai“¹². Prieš tą analizę reikia logiškai išnagrinėti, ar ta direktyva taikoma konkrečiu nagrinėjamu atveju (žr. šios išvados 20 punktą ir išnašą).

⁹ 2013 m. vasario 21 d. Sprendimo *Banif Plus Bank*, C-472/11, EU:C:2013:88, 24 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija. Taip pat žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *VB Pénzügyi Lízing*, C-137/08, EU:C:2010:659, 56 punktą. Sprendimo antroje byloje 49–52 punktuose Teisingumo Teismas aiškiai atskyrė vertinimą, ar sutarčiai taikoma Direktyva 93/13 (pirmasis argumentų etapas), nuo jos sąlygų sąžiningumo vertinimo (antrasis argumentų etapas).

¹⁰ 2013 m. vasario 21 d. Sprendimo *Banif Plus Bank*, C-472/11, EU:C:2013:88, 19 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija.

¹¹ 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, 38 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija.

¹² 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, 52 punktą.

25. Trečia, tokia nelygė tarp vartotojo ir pardavėjo arba tiekėjo gali būti pašalinta tik pozityviai įsikišus su sutartiniais santykiais nesusijusiems subjektams¹³. Taip pozityviai įsikišti galėtų teismas *ex officio* nagrinėdamas klausimą, ar sutarčiai taikoma Direktyva 93/13 ir ar tos sutarties sąlygos sąžiningos. Iš tikrųjų apsauga, kurią vartotojams numato direktyva, apima ir atvejus, kai vartotojas nesiremia nesąžiningu šios sąlygos pobūdžiu arba nežino savo teisių, arba atsisako tai daryti dėl su ieškiniu pareiškimu teisme susijusių išlaidų¹⁴.

26. Be to, remiantis valstybių narių procedūrinės autonomijos principu, nesant nacionalinių mechanizmų suderinimo, procedūrinės normos, pagal kurias toks pozityvus kišimasis būtų įmanomas, lemia nacionalinė teisės sistema, tačiau su sąlyga, kad ji nėra mažiau palanki nei reglamentuojanti panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jos netampa iš esmės neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teise vartotojams suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas)¹⁵.

27. Teisingumo Teismas turėjo galimybę apsvarstyti proceso be gynybos klausimą byloje *Asturcom Telecomunicaciones*, susijusioje su sutartimi, kurioje buvo arbitražinė išlyga. Arbitražo sprendimas buvo priimtas vartotojai nedalyvaujant ir ji neapskundė jo per nacionalinės teisės aktuose nustatytą laikotarpį. Tad sprendimas tapo galutinis. Kai *Asturcom* siekė užtikrinti to sprendimo vykdymą, kompetentingas nacionalinis teismas išreiškė nuomonę, kad arbitražinė išlyga nesąžininga. Vis dėlto taikytinuose nacionalinės teisės aktuose nebuvo nuostatų, pagal kurias priimdamas sprendimą dėl tapusio galutinio sprendimo vykdymo užtikrinimo veiksmų teismas turėtų jurisdikciją nustatyti, ar arbitražinė išlyga nesąžininga. Tokiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas Teisingumo Teismo paklausė, ar galėtų *ex officio* nustatyti, ar arbitražinis susitarimas negaliojantis, ir atitinkamai panaikinti sprendimą, jeigu nustatytų, kad arbitražiniame susitarime yra nesąžininga arbitražinė išlyga¹⁶.

28. Atsižvelgdamas į *res judicata* principo svarbą, Teisingumo Teismas nusprendė, jog *veiksmingumo principas* negali būti taikomas taip, kad juo remiantis būtų reikalaujama, kad nacionalinis teismas turėtų kompensuoti atitinkamo vartotojo, kuris nedalyvavo arbitražo procese ir nepareišė ieškiniu dėl arbitražo sprendimo panaikinimo, todėl jis tapo galutinis, visišką pasyvumą¹⁷.

29. Vis dėlto jis nusprendė, kad pagal *lygiavertiškumo principą*, kai nacionalinis teismas, nagrinėjantis ieškinį dėl galutinio arbitražo teismo sprendimo priverstinio vykdymo, pagal vidaus proceso teisės normas turi *ex officio* įvertinti, ar arbitražinės išlygos atitinka nacionalines viešąją tvarką reglamentuojančių normas, jis taip pat turi *ex officio* įvertinti šios išlygos nesąžiningumą pagal direktyvą, kai tik jam tampa žinomos šiuo tikslu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės¹⁸.

30. Byloje *VB Pénzügyi Lízing* nacionalinis teismas siekė sužinoti, ar jis privalo savo iniciatyva nustatyti faktines ir teisines aplinkybes, reikalingas išvadai dėl nesąžiningos sąlygos padaryti, kad įvertintų, ar išimtinę teritorinę jurisdikciją suteikianti sutarties sąlyga nesąžininga, jei pagal nacionalinę proceso teisę tokį patikrinimą leidžiama atlikti tik bylos šalių prašymu¹⁹. Teisingumo Teismas nusprendė, jog tam, kad užtikrintų vartotojų apsaugos veiksmingumą, nacionalinis teismas turi *visuomet, nesvarbu, kokie yra vidaus teisės aktai*, nustatyti, ar pardavėjas arba tiekėjas derėjosi su vartotoju dėl ginčijamos sąlygos atskirai ir ar jai atitinkamai taikoma Direktyva 93/13²⁰.

13 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, 39 punktas.

14 2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Mostaza Claro*, C-168/05, EU:C:2006:675, 29 punktas (žr. šios išvados 20 punktą). Šioje byloje, jeigu S. Kuijpers buvo finansiškai sunku mokėti po 200 EUR per mėnesį pagal *KdG Stuvo* mokėjimo dalimis planą, ją galbūt išgąsdino perspektyva samdyti teisininką, kad jis gintų ją paskesniame procese.

15 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 46 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija. Taip pat žr. mano išvados byloje *Faber*, C-497/13, EU:C:2014:2403, 57–59 punktus.

16 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, 20–27 punktai.

17 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, 47 punktas.

18 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615, 53 punktas.

19 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *VB Pénzügyi Lízing*, C-137/08, EU:C:2010:659, 45 punktas.

20 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *VB Pénzügyi Lízing*, C-137/08, EU:C:2010:659, 51 punktas.

31. Toks požiūris buvo patvirtintas byloje *Banco Español de Crédito*, susijusioje su sutarties sąlygos dėl delspinigių gražinant paskolą dalimis sąžiningumu. Teisingumo Teismas nustatė, jog dėl procedūrinės taisyklės, pagal kurią nacionaliniam teismui, gavusiam prašymą išduoti mokėjimo įsakymą, visiškai neleidžiama *ex officio* įvertinti, ar sutarties sąlygos nesąžiningos, jeigu vartotojas nepareikšė prieštaravimo, net jeigu jis žino šiuo tikslu reikalingas teises ir faktines aplinkybes, tikriausiai sumažės Direktyvoje 93/13 numatytos apsaugos veiksmingumas²¹.

32. Byloje *ERSTE Bank Hungary* Teisingumo Teismas papildė tą teiginį paaiškindamas, jog Direktyvos 93/13 garantuojama veiksminga teisminė gynyba grindžiama prielaida, kad viena iš sutarties šalių iš anksto kreipiasi į nacionalinį teismą²². Derėtų pažymėti, kad tokiomis aplinkybėmis vartotojas, jeigu jis nėra ieškinį pareiškusi šalis, tikriausiai bus kita proceso šalis ir teismo sprendimas padarys poveikį jo teisei padėčiai, nesvarbu, ar jis dalyvaus procese.

33. Mano nuomone, remiantis jurisprudencija galima nustatyti šiuos principus: i) pagal veiksmingumo principą nereikalaujama, kad nacionaliniai teismai kištųsi, jeigu nė viena iš sutarties šalių nacionaliniams teismams nepareikšia ieškinio; ii) jeigu ieškinys pareikštas, nesvarbu, kokie yra vidaus teisės aktai, visuomet nacionaliniai teismai turi *ex officio* išnagrinėti, ar sutarčiai taikoma Direktyva 93/13; iii) jeigu taip, jie (taip pat *ex officio*) turi įvertinti tos sutarties sąlygų sąžiningumą; iv) privalomas direktyvoje nustatytų taisyklių pobūdis reiškia, kad jos turi būti taikomos neatsižvelgiant į statusą, suteiktą pagal nacionalinės teisės normas, kuriomis jos įgyvendinamos nacionalinės teisės sistemoje, ir į šalių procedūrinius veiksmus ar pareiškimus.

34. Tai, kad vartotojas nebuvo ieškinį pareiškusi šalis, kad jis neatvyko į posėdį ir kad nesirėmė Direktyva 93/13, negali pakeisti to sprendimo.

35. Atsižvelgiant į tokias aplinkybes, dėl Belgijos teisės aktų, pagal kuriuos teismams leidžiama *ex officio* nagrinėti tik tai, ar reikalavimas nesuderinamas su nacionalinėmis viešosios tvarkos normomis, ir nesuteikiama teisė kartu nagrinėti, ar tas reikalavimas prieštarauja Direktyvoje 93/13 nustatytiems principams, atrodo, gali kilti problemų.

36. Vis dėlto tas normas reikia aiškinti pagal Sąjungos teisę. Kai pagal vidaus procedūrinės taisyklės nacionalinis teismas turi įgaliojimus *ex officio* nagrinėti teisės priemonės galiojimą atsižvelgiant į nacionalines viešosios tvarkos normas, tai jis taip pat turi naudotis tais įgaliojimais nagrinėdamas privalomo pobūdžio Sąjungos taisyklės atsižvelgiant į lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus. Atsižvelgdama į tokį aiškinimą, pritariu Sprendimu *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*²³ pagrįstam Belgijos vyriausybės požiūriui, kad pagal Teismų kodekso 806 straipsnį nacionalinis teismas privalo *ex officio* įvertinti, ar, atsižvelgiant į Direktyvą 93/13, sutarties sąlyga yra nesąžininga, taip pat kaip jis atliktų tokį vertinimą pagal nacionalines viešosios tvarkos taisykles.

37. Taigi darytina išvada, jog nacionalinis teismas įgaliojamas ir įpareigojamas *ex officio* įvertinti, ar sutarčiai taikoma Direktyva 93/13, net jeigu jo konkrečiai neprašoma to daryti, be kita ko, todėl, kad vartotojas procese nedalyvavo.

21 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 53 punktas.

22 2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *ERSTE Bank Hungary*, C-32/14, EU:C:2015:637, 63 punktas.

23 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, 45 punktas.

Antrasis ir trečiasis klausimai

Bendrosios pastabos

38. Prieš atsakant iš esmės į antrąjį ir trečiąjį klausimus, kuriuos geriausia vertinti kartu, būtina apibrėžti jų turinį.

39. Sąvokos „įmonė“ vartojimas antrojo klausimo formuluotėje atrodo keistas kiek tai susiję su vartotojų apsauga. Manau, tai paaiškinama nacionalinės teisės aktų nuostatų formuluotėmis, kuriomis grindžiamas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą.

40. Kaip savo rašytinėse pastabose aiškina Belgijos vyriausybė, Belgijos teisės aktų leidėjas pavartojo sąvoką „įmonė“, kilusią iš konkurencijos teisės, kad į nacionalinę teisės sistemą perkeltų Direktyvos 93/13 2 straipsnio c punkte vartojamas sąvokas „pardavėjas ar tiekėjas“²⁴. Atrodo, būtent tai paragino nacionalinį teismą paklausti, ar laisvoji švietimo įstaiga, teikianti subsidijuojamas švietimo paslaugas, kaip *KdG* šioje byloje, gali būti laikoma įmone, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę.

41. Vis dėlto pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją iš vienodo Sąjungos teisės taikymo reikalavimo matyti, kad kai Sąjungos teisės nuostatoje aiškiai nedaroma nuorodos į valstybių narių teisę dėl konkrečios sąvokos, ši sąvoka visoje Europos Sąjungoje turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir atitinkamu teisės aktu siekiamą tikslą²⁵.

42. Direktyvoje 93/13 sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“ iš tikrųjų apibrėžtos nedarant nuorodos į nacionalinę teisę. Taigi iš to matyti, jog tos sąvokos pagal tą direktyvą turi būti aiškinamos taip, kad jomis išreikštos autonomiškos Sąjungos sampratos, kurią visoje Europos Sąjungos teritorijoje reikia aiškinti vienodai.

43. Taigi sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“ reikšmė negali priklausyti nuo to, kaip nacionalinės teisės aktų leidėjas nusprendė perkelti tą sąvoką į nacionalinę teisę. Neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinės teisės aktuose, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama direktyva, vartojamos sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“, „verslo įmonė“, „prekiautojas“, „įmonė“ ar „specialistas“, jos turėtų būti aiškinamos vienodai, laikantis Direktyvos 93/13 2 straipsnio c punkte pateiktos apibrėžties. Taigi šiuo atveju svarbu ne tai, ką sąvoka „įmonė“ reiškia konkurencijos teisės srityje arba kaip ji aiškinama jurisprudencijoje dėl paslaugų teikimo. Svarbu tai, ar vartotojo ir tokios įstaigos kaip *KdG* sudarytai sutarčiai taikoma Direktyva 93/13.

44. Atsižvelgiant į tai, kaip suprantu, pateikdamas antrąjį ir trečiąjį klausimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė nustatyti, ar laisvoji švietimo įstaiga, teikianti subsidijuojamas švietimo paslaugas, kaip antai *KdG*, turėtų būti laikoma pardavėja ar tiekėja, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio c punktą.

Sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“ taikymo sritis

45. Belgijos vyriausybė teigia, jog laisvoji švietimo įstaiga, teikianti subsidijuojamas švietimo paslaugas, kaip antai *KdG*, negali būti laikoma paslaugų teikėja, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13. Paslaugų sutartyje turi būti atlygio elementas, kurio šiuo atveju nėra arba, jei yra, kuris yra minimalus. Mat nagrinėjama viešoji įstaiga vykdo užduotis socialinėje, kultūros ir švietimo srityse, tiesiogiai skirtose visiems gyventojams. Tokios pat nuomonės laikosi Austrijos vyriausybė.

²⁴ Žr. šios išvados 8 punktą.

²⁵ 2017 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Schottelius*, C-247/16, EU:C:2017:638, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

46. Lenkijos vyriausybė, kita vertus, teigia, jog tokia švietimo įstaiga yra pardavėja ar tiekėja, kaip tai suprantama pagal direktyvą. Švietimo įstaigos ir studento sutartis yra tos įstaigos profesinės veiklos dalis. Faktas, ar ji gauna pelno, nėra svarbus.

47. Komisija mano, jog pagrindinę *KdG* švietimo veiklą reikėtų atskirti nuo jos, kaip kredito įstaigos, kartais vykdomos pagalbinės veiklos. Ši byla susijusi su tokia pagalbine veikla. Nors pagrindinė *KdG* švietimo veikla yra bendrojo intereso veikla, kuriai netaikoma Direktyva 93/13, ta direktyva taikoma jos kartais vykdomai pagalbinei veiklai.

48. Mano nuomone, sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“ reikėtų aiškinti pirmiausia remiantis faktine Direktyvos 93/13 2 straipsnio c punkte pateiktos apibrėžties formuluote. Tą sąvoką sudaro šie elementai: „bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, nesvarbu[,] ar tai būtų viešoji, ar privati nuosavybė“, kuris „sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva“, „veikia <...> savo verslo, prekybos ar profesijos tikslais“.

49. Ta apibrėžtis turi būti aiškinama atsižvelgiant į jos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą²⁶. Ji iš esmės objektyvi ir pagrįsta tam tikrais elementais, kuriuos galima patikrinti²⁷. Sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“ vartojamos būtent Direktyvoje 93/13 ir, mano nuomone, jos yra bendresnės nei įvairiuose kituose vartotojų teisės aktuose vartojamos sąvokos²⁸.

50. Iš vienos tos apibrėžties dalies, t. y. *bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, <...> nesvarbu[,] ar tai būtų viešoji, ar privati nuosavybė*, akivaizdu, kad norint nustatyti, ar nagrinėjamas asmuo yra „pardavėjas ar tiekėjas“, jo klasifikavimas, teisinis statusas ir konkrečios savybės pagal nacionalinę teisę nėra svarbūs²⁹.

51. Kadangi vartojami žodžiai „bet kuris“, aišku, jog apibrėžtį reikėtų aiškinti bendrai, kad į jos taikymo sritį patektų visi fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie gali sutartyse su vartotojais numatyti nesąžiningas sąlygas.

52. Pagal kitą apibrėžties dalį pardavėjas ar tiekėjas turėtų *[veikti <...>] savo verslo, prekybos ar profesijos tikslais*.

53. Direktyvoje visai neapibrėžta, kokia tai turėtų būti veikla, ir tik numatyta, kad tai turėtų būti prekių pardavimas arba paslaugų teikimas³⁰. Tai funkcinis požiūris: sutartis turi būti veiklos, vykdomos asmens verslo, prekybos ar profesijos srityje, dalis. Ir sąvokos „vartotojas“ apibrėžtis, ir sąvokos „pardavėjas ar tiekėjas“ apibrėžtis priklauso nuo srities, kurioje vykdo veiklą atitinkamas asmuo³¹. Vartotojas ir pardavėjas ar tiekėjas yra priešingos teisinio sandorio šalys. Vartotojas, kuris laikomas pažeidžiamu ir mažiau palankioje padėtyje esančiu asmeniu, yra viena šalis, o pardavėjas ar tiekėjas, kurio padėtis tvirta, ir gali nustatyti savo sandorio sąlygas, yra kita šalis. Apibrėžtyje nenustatyta jokių sąlygų dėl pardavėjo ar tiekėjo veiklos pobūdžio ar tikslo.

26 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Wathelet*, C-149/15, EU:C:2016:840, 28 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija.

27 Taip pat žr. generalinio advokato H. Saugmandsgaard Øe išvados byloje *Wathelet*, C-149/15, EU:C:2016:217, 44 punktą.

28 Tuose teisės aktuose vartojamos skirtingos sąvokos, žinoma, atspindi jų taikymo sričių skirtumus. Taigi 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento direktyvos 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (OL L 171, 1999, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 223) 1 straipsnio 2 dalies c ir d punktuose vartojamos sąvokos „pardavėjas“ ir „gamintojas“; 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 (Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva) (OL L 149, 2005, p. 22) 2 straipsnio b punkte vartojama sąvoka „prekybininkas“; 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66; klaidų ištaisymas OL L 207, 2009 8 11, p. 14, OL L 199, 2010 7 31, p. 40, OL L 234, 2011 9 10, p. 46) 3 straipsnio b punkte vartojama sąvoka „kreditorius“; 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64), 2 straipsnio 2 punkte vartojama sąvoka „prekiautojas“.

29 Taip pat žr. 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, 26 punktą.

30 Septinta konstatuojamoji dalis.

31 Žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvados byloje *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:271, 20 punktą.

54. Be to, direktyvoje nėra jokių nuostatų, pagal kurias direktyva būtų netaikoma tam tikrų rūšių verslui, prekybai ar profesijai. Tiesa, dešimtoje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad direktyva neketinama aprėpti kelių tipų *sutarčių*, kaip antai susijusių su paveldėjimo teisėmis³², bet dėl profesinės veiklos lygiavertės nuostatos nėra. Kita vertus, keturioliktoje konstatuojamojoje dalyje aiškiai nustatyta, kad direktyva taip pat taikoma visuomeniniams verslams, prekybai arba profesijoms.

55. Byloje *Šiba* Teisingumo Teismas nusprendė, kad advokatas, kuris, vykdydamas savo profesinę veiklą, už atlyginimą teikia teisinės paslaugas asmeniniais tikslais veikiančiam fiziniam asmeniui, yra „pardavėjas ar tiekėjas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio c punktą, ir kad tokios išvados negali paneigti tai, kad advokatų veiklai būdingas visuomeninis pobūdis³³.

56. Atsižvelgdamas į platesnį su vartotojų teisėmis susijusių direktyvų kontekstą Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, jog Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvoje vartojama sąvoka „prekybininkas“ nereiškia, kad direktyva netaikoma visuomeninio pobūdžio užduotis atliekančioms įstaigoms. Tad Teisingumo Teismas nusprendė, jog prekybininkas, be kita ko, yra viešosios teisės įstaiga, kuriai pavesta vykdyti bendrojo intereso užduotį, kaip antai administruoti valstybinę sveikatos draudimo sistemą³⁴. Mano nuomone, tokį požiūrį galima teisėtai taikyti sąvokoms „pardavėjas ar tiekėjas“ Direktyvoje 93/13, kuriose, beje, priešingai nei Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvoje, aiškiai nustatyta, kad jos taikomos visuomeninio pobūdžio veiklai.

57. Nors šiame sprendime Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prekybininkas yra pelningą veiklą vykdanči šalis, taip jis norėjo pabrėžti, jog iš Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos taikymo srities nepašalinami nei bendrojo intereso užduotį vykdančys subjektai, nei viešosios teisės suteikiamą statusą turintys subjektai³⁵. Visuomeninio pobūdžio ir bendrojo intereso užduotys neretai apskritai vykdomos nesiekiant pelno. Taigi, manau, pagal konkrečią sutartį apibrėžiant sąvokas „pardavėjas ar tiekėjas“ pelno ar ne pelno organizacijos pobūdis nėra svarbus.

58. Kalbant apie teikiamos paslaugos pobūdį, reikia pasakyti, jog Belgijos vyriausybės ir Komisijos pateiktas argumentas, kad valstybinis švietimas, iš esmės finansuojamas iš valstybės biudžeto, negali būti laikomas paslauga pagal SESV 57 straipsnį, reiškia, jog dėl to švietimo įstaigoms sudarant sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų, netaikoma Direktyva 93/13.

59. Iš tiesų Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog kursai, kuriuos siūlo tam tikros valstybinio švietimo sistemos, visiškai arba daugiausia finansuojamos valstybės lėšomis, įstaigos, neištraukiami į paslaugų apibrėžtį, nes įsteigdama ir išlaikydama tokią sistemą valstybė siekia ne vykdyti pelningą veiklą, o įgyvendinti savo pareigas gyventojams socialinėje, kultūros ir švietimo srityse³⁶.

60. Vis dėlto yra suformuota jurisprudencija, kad švietimo įstaigų, kurios daugiausia finansuojamos iš privačių (visų pirma mokinių ir jų tėvų, nors nebūtinai) lėšų, teikiamas mokslas yra paslauga, kaip tai suprantama pagal SESV 57 straipsnį, nes tų įstaigų tikslas yra teikti paslaugas už užmokestį³⁷.

61. Iš tų dviejų jurisprudencijos pavyzdžių matyti, kad Teisingumo Teismas mano, jog esminis paslaugų apibrėžties pagal SESV 57 straipsnį elementas yra tai, ar paslauga siūloma už mokesťį, o ne atliekamų užduočių pobūdis.

32 Įdomu tai, kad nėra jokių materialinių nuostatų, pagal kurias tos konstatuojamosios dalies trečioje dalyje nustatytoms išimtims būtų suteiktas konkretus poveikis.

33 2015 m. sausio 15 d. Sprendimo *Šiba*, C-537/13, EU:C:2015:14, 24 ir 25 punktai.

34 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, 37 ir 41 punktai.

35 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, 32 punktas.

36 1993 m. gruodžio 7 d. Sprendimo *Wirth*, C-109/92, EU:C:1993:916, 15 punktas.

37 2010 m. gegužės 20 d. Sprendimo *Zanotti*, C-56/09, EU:C:2010:288, 32 ir 33 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija.

62. Toks požiūris patvirtinamas su Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva susijusioje jurisprudencijoje³⁸, kai pagal ją ta direktyva taikoma viešosios teisės įstaigai, kuriai pavesta vykdyti bendrojo intereso užduotį, kaip antai administruoti valstybinę sveikatos draudimo sistemą³⁹. Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos teisinis pagrindas toks pat kaip Direktyvos 93/13, t. y. EB 95 straipsnis (anksčiau – EEB 100a straipsnis, dabar – SESV 114 straipsnis) dėl įstatymų derinimo. Teisinio pagrindo nuostatose aiškiai pabrėžiamas poreikis teisės aktuose įtvirtinti aukšto lygio vartotojų apsaugą⁴⁰, kuri yra tikslas, nepaminėtas SESV 57 straipsnyje dėl laisvės teikti paslaugas.

63. Galiausiai Direktyvos 93/13 formuluotėse nėra jokio apribojimo, susijusio su nagrinėjamos veiklos pobūdžiu ir tikslu arba jos finansavimo būdu. Priešingai, į jos taikymo sritį aiškiai įtraukiama visuomeninio pobūdžio veikla⁴¹.

64. Taigi, mano nuomone, tai, kad fizinis ar juridinis asmuo gali teikti subsidijuojamas švietimo paslaugas, nekliaudo jo laikyti pardavėju ar tiekėju, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio c punktą.

65. Kalbant apie trečią sąvokų „pardavėjas ar tiekėjas“ apibrėžties dalį (*sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva*), iš Direktyvos 93/13 1 straipsnio 1 dalies ir 3 straipsnio 1 dalies aišku, kad direktyva taikoma sąlygoms „pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse“, dėl kurių „nebuvo atskirai derėtasi“⁴². Direktyvos dešimtoje konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama bendra tų sąvokų taikymo sritis. Direktyva taikoma „visoms“ pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytomis sutartims (išskyrus darbo sutartis, sutartis, susijusias su teisėmis į paveldėjimą, sutartis, susijusias su teisėmis pagal šeimos teisę, ir bendrovių inkorporavimo ar organizavimo sutartis arba ūkinių bendrijų sutartis)⁴³. Sutartis gali būti sudaryta raštu ar žodžiu⁴⁴. Nustatant direktyvos taikymo sritį sutarties tikslas nėra svarbus⁴⁵.

66. Svarbiausia tai, kad Direktyvoje 93/13 sutartys, kurioms ji taikoma, apibrėžiamos remiantis *jas sudarančių asmenų statusu* pagal tai, ar jie veikia verslo, prekybos arba profesijos tikslais, ar ne. Tas kriterijus atitinka mintį, kuria grindžiama direktyvoje sukurta apsaugos sistema, t. y. kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjo ar tiekėjo tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio. Dėl to vartotojas gali atsidurti padėtyje, kurioje jis priverstas sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto nustatytomis sąlygomis ir negali daryti įtakos jų turiniui⁴⁶.

67. Iš to, kas išdėstyta, matyti, jog pardavėjas ar tiekėjas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13, yra fizinis ar juridinis asmuo, viešasis arba privatusis, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą ar savybes, kuris: i) siūlo visų rūšių ir tipų prekes ar paslaugas; ii) sudaro sutartį su vartotoju ir iii) kurio sutartis susijusi su jo profesine veikla. Pobūdis (viešasis ar privatusis), dalykas (visuomeninės ar privačios užduotys, bendrojo intereso užduotys) ir rezultatas (pelno ar ne pelno) nėra svarbūs. Nesvarbus ir sutarties tikslas, jeigu sutartį sudaro vartotojas ir pardavėjas ar tiekėjas ir ji susijusi su to pardavėjo ar tiekėjo verslu, prekyba ar profesija.

68. Taigi, mano nuomone, laisvoji švietimo įstaiga, teikianti subsidijuojamas švietimo paslaugas, gali būti laikoma pardavėja ar tiekėja, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13, kai savo veiklos tikslais ji sudaro sutartį, kuriai taikoma ta direktyva. Ar taip yra šioje byloje ir ar S. Kuijpers ir *KdG* sudaryta sutartis neatitinka direktyvoje įtvirtintų privalomų taisyklių, turi nustatyti nacionalinis teismas.

38 Žr. šios išvados 56 punktą.

39 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, 37 ir 41 punktai.

40 Žr. EEB 100a straipsnio 3 dalį ir EB 95 straipsnio 3 dalį.

41 Keturiolikta konstatuojamoji dalis. Taip pat žr. 2015 m. sausio 15 d. Sprendimo *Šiba*, C-537/13, EU:C:2015:14, 24 ir 25 punktus.

42 2015 m. sausio 15 d. Sprendimo *Šiba*, C-537/13, EU:C:2015:14, 19 punktas.

43 Dešimta konstatuojamoji dalis.

44 Vienuolikta konstatuojamoji dalis.

45 2016 m. rugsėjo 14 d. Nutarties *Dumitraș*, C-534/15, EU:C:2016:700, 27 punktas.

46 2015 m. sausio 15 d. Sprendimo *Šiba*, C-537/13, EU:C:2015:14, 21 ir 22 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija.

Išvada

69. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismui į *Vredegerecht te Antwerpen* (Taikos teismas, Antverpenas, Belgija) pateiktus prejudicinius klausimus siūlau atsakyti taip:

- Nacionalinis teismas įgaliojamas ir įpareigojamas *ex officio* vertinti, ar sutarčiai taikoma 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13 dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, net jeigu jo konkrečiai neprašoma to daryti, be kita ko, todėl, kad vartotojas procese nedalyvavo.
- Laisvoji švietimo įstaiga, teikianti subsidijuojamas švietimo paslaugas, gali būti laikoma pardavėja ar tiekėja, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13, kai savo veiklos tikslais ji sudaro sutartį, kuriai taikoma ta direktyva. Nacionalinis teismas turi nustatyti, ar nagrinėjamoje byloje yra būtent taip ir ar nagrinėjama sutartis prieštarauja direktyvoje įtvirtintoms privalomoms taisyklėms.